

RAPORTUL PRIVIND DREPTURILE FUNDAMENTALE – 2023

Anul 2022 a adus atât progrese, cât și regrese în ceea ce privește protecția drepturilor fundamentale. *Raportul privind drepturile fundamentale 2023* al FRA analizează evoluțiile majore din domeniu, identificând atât realizările, cât și problemele îngrijorătoare rămase nesoluționate. Această publicație prezintă opiniile FRA în legătură cu principalele evoluții înregistrate în domeniile tematice vizate, precum și o sinteză a dovezilor care vin în sprijinul acestor opinii. Astfel, raportul oferă o prezentare compactă, dar informativă a principalelor provocări legate de drepturile fundamentale cu care se confruntă UE și statele sale membre.

OPINIILE FRA

1 [ÎN PRIM-PLAN]

Implicațiile războiului din Ucraina asupra drepturilor fundamentale în UE

4

Punerea în aplicare și utilizarea cartei la nivel național

7

Egalitatea și nediscriminarea

10

Rasismul, xenofobia și intoleranța asociată acestora

13

Egalitatea și incluziunea romilor

17

Azilul, vizele, migrația, frontierele și integrarea

19

Societatea informațională, protecția vieții private și a datelor

22

Drepturile copilului

25

Accesul la justiție: drepturile victimelor și independența sistemului judiciar

27

Evoluții în punerea în aplicare a Convenției privind drepturile persoanelor cu handicap

Manuscris finalizat în aprilie 2023.

Nici Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și niciuna dintre persoanele care acționează în numele Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene nu sunt răspunzătoare pentru modul în care ar putea fi utilizate informațiile prezentate în continuare.

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2023

Print	ISBN 978-92-9489-065-8	ISSN 2467-253X	doi:10.2811/449751	TK-AM-23-001-RO-C
PDF	ISBN 978-92-9489-064-1	ISSN 2467-2769	doi:10.2811/26681	TK-AM-23-001-RO-N

© Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, 2023

Reproducerea este autorizată cu condiția menționării sursei.

Pentru utilizarea sau reproducerea fotografiilor sau a altor materiale care nu se află sub incidența drepturilor de autor ale Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene trebuie solicitată permisiunea direct de la deținătorul drepturilor de autor.

Fotografii realizate de:

Coperta: Insta_photos/iStock; Gorodenkoff/iStock; Louis Gouliamaki/AFP via Getty Images

Pagina 1: © Louis Gouliamaki/AFP via Getty Images

Pagina 2: © Katya Moskalyuk/Global Images Ukraine via Getty Images

Pagina 3: © Hatim Kaghat/BELGA MAG/AFP via Getty Images

Pagina 4: © European Communities

Pagina 4: © Monkey Business/Adobe Stock

Pagina 6: © Hunterframe/Adobe Stock

Pagina 7: © Maskot/Getty RF

Pagina 9: © Valentinrussanov/iStock

Pagina 10: © CarlosBarquero/Adobe Stock

Pagina 11: © Attila Kisbenedek/AFP via Getty Images

Pagina 12: © Markus Scholz/picture alliance via Getty Images

Pagina 13: © Serhii Hudak/Ukrinform/Future Publishing via Getty Images

Pagina 15: © Attila Kisbenedek/AFP via Getty Images

Pagina 16: © El Medina/AFP via Getty Images

Pagina 17: © Eric Lalmand/BELGA MAG/AFP via Getty Images

Pagina 18: © Jens Büttner/picture alliance via Getty Images

Pagina 19: © Gorodenkoff/iStock

Pagina 20: © DC Studio/Adobe Stock

Pagina 21: © Peter Cade/Getty RF

Pagina 22: © Dominika Zarzycka/SOPA Images/LightRocket via Getty Images

Pagina 23: © Javier Fergo/picture alliance via Getty Images

Pagina 24: © Stock Rocket/Adobe Stock

Pagina 25: © Jan Woitas/picture alliance via Getty Images

Pagina 26: © Uli Deck/picture alliance via Getty Images

Pagina 27: © Halfpoint/iStock

Pagina 28: © insta_photos/iStock

1 [ÎN PRIM-PLAN]

IMPLICAȚIILE RĂZBOIULUI DIN UCRAINA ASUPRA DREPTURILOR FUNDAMENTALE ÎN UE

Războiul de agresiune neprovocat al Rusiei împotriva Ucrainei a dus la strămutarea masivă a populației în interiorul țării și în afara ei. Aproape 8 milioane de persoane care au fugit din Ucraina au ajuns în Europa. Dintre acestea, aproape 4 milioane beneficiază de protecție temporară în UE. Această strămutare a declanșat un val uriaș de sprijin și solidaritate din partea guvernelor, a autorităților locale și a societății în ansamblu.

UE a activat Directiva privind protecția temporară pentru prima dată de la adoptarea ei în 2001. În cazul unui aflux masiv de persoane strămutate din cauza războiului și în cazul în care acestea nu se pot întoarce, se acordă acestor persoane dreptul la ședere legală și acces la locuri de muncă, la locuințe, la asistență socială, la educație și la asistență medicală. Întrucât majoritatea covârșitoare a persoanelor care fug din Ucraina sunt femei, multe dintre acestea având responsabilități legate de îngrijirea copiilor și/sau a vârstnicilor, asigurarea accesului la servicii specifice trebuie să țină seama de dimensiunea de gen și să fie orientată către acestea. Serviciile trebuie să includă, de asemenea, sprijin pentru persoanele care au fost victime ale violenței și exploatării sexuale.

Agencia pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA) a lansat o serie de activități pentru a identifica provocările și pentru a propune soluții pentru toate aspectele reglementate de Directiva privind protecția temporară și de legislația UE privind traficul de persoane, infracțiunile motivate de ură și drepturile victimelor infracțiunilor, toate acestea aplicându-se beneficiarilor de protecție temporară.

Beneficiarii de protecție temporară, dintre care majoritatea sunt femei și copii, trebuie să aibă acces la cazare corespunzătoare sau, după caz, să li se faciliteze mijloacele pentru obținerea acesteia, astfel cum prevede articolul 13 din Directiva privind protecția temporară. În plus, Carta drepturilor fundamentale a UE (carta) protejează dreptul la ajutor pentru locuințe, pentru a asigura o viață demnă tuturor celor care nu dispun de resurse suficiente (articolul 34).

Cu toate acestea, mai multe state membre se confruntă în continuare cu obstacole în calea asigurării unei cazări adecvate și sigure. Obstacolele constau, în special, în dificultăți legate de încheierea unor contracte pe termen lung, de asigurarea accesului la ajutor pentru locuințe și de verificarea sistematică a furnizorilor privați de servicii de cazare. Constatările sondajului FRA din 2022 *Fleeing Ukraine* (Fugind din Ucraina) confirmă acest lucru: șase din 10 respondenți locuiau, la momentul realizării sondajului, într-un apartament sau într-o casă privată. Problemele raportate sunt lipsa de intimitate (menționată de 36 % dintre respondenți) și lipsa unei camere liniștite/separate de studiu pentru copii (menționată de 23 % dintre respondenți). În plus, peste jumătate dintre respondenți au trebuit să plătească integral sau parțial cazarea.

OPINIA FRA 1.1

Având în vedere nevoile speciale ale persoanelor strămutate care fug din calea invaziei ruse în Ucraina, statele membre ale UE ar trebui să acorde prioritate, în cazul în care acest lucru este posibil, găsirii unor spații adecvate pentru cazare pe termen lung. Statele membre ale UE ar trebui să verifice dacă locuințele private sunt accesibile ca preț, sigure și adecvate, în special pentru femei și copii. Persoanele care oferă cazare ar trebui să primească o compensație financiară sau de altă natură.

Ar trebui ca strategiile pe termen lung de abordare generală a deficitului de locuințe pentru solicitanții de azil existent în numeroase state membre să ia în considerare și soluțiile care au dus la rezultate pozitive în ceea ce privește cazarea persoanelor strămutate din Ucraina. Orientările și sprijinul oferite de agențiile relevante ale UE, cum ar fi FRA și Agenția Uniunii Europene pentru Azil (EUAA), pot contribui la punerea în aplicare a acestor măsuri într-un mod care să respecte drepturile fundamentale.

OPINIA FRA 1.2

Statele membre ar trebui să ofere beneficiarilor de protecție temporară asistență pentru găsirea unui loc de muncă potrivit pentru calificările și competențele lor, la angajatori înregistrați. Acest lucru s-ar putea realiza prin promovarea în continuare a proiectului-pilot privind rezerva de talente la nivelul UE, instituit de rețeaua de servicii europene pentru ocuparea forței de muncă (EURES) din cadrul Autorității Europene a Muncii (ELA). Acest proiect-pilot facilitează corelarea competențelor beneficiarilor de protecție temporară cu cele solicitate de angajatorii înregistrați. Pentru a proteja persoanele strămutate împotriva riscului de exploatare la locul de muncă, ELA și inspectoratele de muncă ale statelor membre ar trebui să își extindă și să își intensifice cooperarea, inclusiv prin inspecții comune în sectoarele cu risc ridicat. Ar trebui să se realizeze activități de inspecție a muncii pentru a se îmbunătăți furnizarea de informații, acestea reprezentând și o oportunitate de a desfășura acțiuni de sensibilizare, alături de acțiunile de monitorizare și de asigurare a respectării legislației privind condițiile de încadrare în muncă.

În conformitate cu articolul 12 din Directiva privind protecția temporară, legislația generală în vigoare în statele membre în ceea ce privește remunerarea, accesul la sistemele de securitate socială corespunzătoare activităților salariale sau independente, precum și alte condiții privind încadrarea în muncă se aplică și beneficiarilor de protecție temporară. Articolele 1 și 31 din cartă garantează drepturile fundamentale la demnitate umană și la condiții de muncă echitabile și corecte.

Cu toate acestea, în general, două treimi dintre respondenții la sondajul FRA din 2022 *Fleeing Ukraine* în vârstă de peste 16 ani nu aveau un loc de muncă remunerat la momentul realizării sondajului. Trei din 10 respondenți cu loc de muncă remunerat s-au confruntat cu o anumită formă de exploatare la locul de muncă. Cercetările anterioare ale FRA au constatat că aceste încălcări nu sunt întotdeauna sancționate în mod corespunzător și că Directiva privind sancțiunile impuse angajatorilor protejează doar migrații aflați în situație de ședere ilegală împotriva exploatării grave în cadrul raporturilor de muncă.

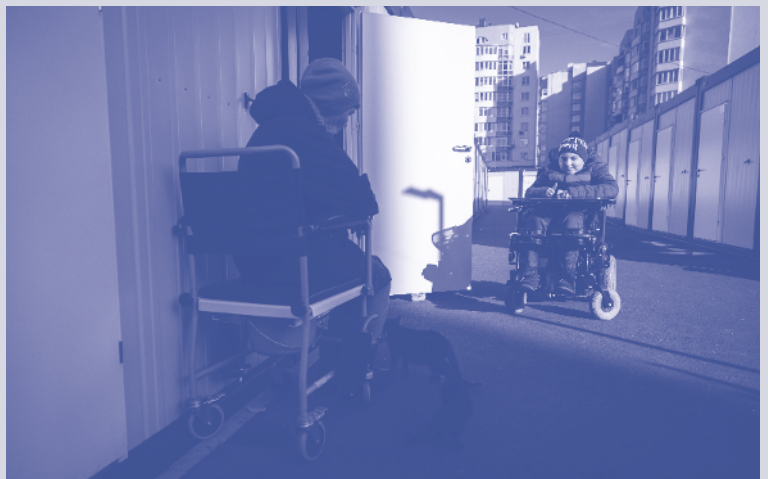
OPINIA FRA 1.3

Statele membre ale UE ar trebui să își intensifice eforturile pentru a asigura integrarea copiilor strămutați din Ucraina în școlile obișnuite și în facilităților de îngrijire a copiilor cât mai curând posibil, acordându-se atenția cuvenită limbii și culturii lor. Ar trebui să se acorde o atenție deosebită copiilor cu handicap, în special celor care erau instituționalizați, pentru a se asigura că nevoile lor specifice de accesibilitate și de sprijin suplimentar sunt abordate în mod corespunzător. Această integrare le-ar oferi posibilitatea de a socializa și ar aduce normalitate în viața lor de zi cu zi. Finanțarea națională și cea din partea UE ar trebui utilizate pentru a oferi cursuri de limbă, pentru a mări numărul de angajați și pentru a consolida capacitățile de îngrijire și școlare destinate copiilor.

În temeiul articolului 14 din Directiva privind protecția temporară, statele membre ale UE au obligația de a acorda copiilor care beneficiază de protecție temporară acces la educație în aceleași condiții ca cele de care beneficiază propriii lor resortisanți. Cu toate acestea, rata de școlarizare a copiilor strămutați din Ucraina continuă să fie scăzută, din cauza lipsei de spațiu în școli, a personalului insuficient sau a barierelor lingvistice.

Aproape două treimi dintre copiii strămutați din Ucraina participă la educația online oferită de autoritățile ucrainene, după cum reiese din constatările sondajului FRA din 2022 *Fleeing Ukraine*. Peste un sfert dintre copiii cu vârste cuprinse între 12 și 15 ani au menționat, ca motiv principal pentru faptul că nu merg la școală, că nu au o locuință stabilă, iar o cincime au indicat, ca motiv principal, că nu sunt acceptați la școală.

Sondajul FRA din 2022 *Fleeing Ukraine* a confirmat că lipsa facilităților de îngrijire a copiilor reprezintă, de asemenea, un obstacol important în calea accesului la un loc de muncă, în special pentru femei, care constituie majoritatea persoanelor adulte strămutate din Ucraina.

Dintre cele 4 milioane de persoane care au fugit de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, marea majoritate a celor care s-au înscris până la sfârșitul anului pentru a solicita protecție temporară în UE sau pentru programe naționale de protecție similare sunt femei, multe dintre acestea având responsabilități legate de îngrijirea copiilor și/sau a vârstnicilor. Potrivit constatărilor sondajului realizat de FRA în 2022, *Fleeing Ukraine*, unul dintre principalele obstacole în calea accesului la un loc de muncă, pe lângă cunoașterea insuficientă a limbii țării gazdă, o reprezintă responsabilitățile de îngrijire. Cu toate acestea, măsurile adoptate de statele membre ale UE nu au luat în considerare într-un mod uniform această perspectivă de gen și nevoile speciale ale femeilor strămutate.

S-au identificat, de asemenea, riscuri de exploatare sexuală în întreaga UE, fiind raportate și investigate o serie de cazuri. Articolul 20 (Egalitatea în fața legii) și articolul 21 (Nediscriminarea) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene presupun depunerea unor eforturi suplimentare și adoptarea de măsuri specifice pozitive de către autoritățile naționale pentru a asigura accesul egal pe scară largă la toate drepturile și serviciile oferite de Directiva privind protecția temporară pentru toate persoanele strămutate care fug din calea războiului.

În temeiul articolului 17 din Directiva privind protecția temporară, activarea sistemului de protecție temporară pentru persoanele strămutate care fug din calea războiului împotriva Ucrainei nu le împiedică pe acestea să își exercite dreptul de a solicita azil. Aproximativ o treime dintre respondenții la sondajul FRA din 2022 *Fleeing Ukraine* au depus o cerere de azil. Cu toate acestea, numărul persoanelor care solicită azil variază de la un stat membru al UE la altul.

Persoanele care fug din calea conflictelor și a violenței pot fugi din astfel de situații în circumstanțe și cu anumite caracteristici care le califică drept refugiați sau beneficiari ai altui tip de protecție internațională în temeiul *acquis*-ului UE în materie de azil. Atât considerentul 12, cât și articolul 3 alineatul (5) din directivă confirmă că acordarea protecției temporare nu afectează prerogativa statelor membre de a acorda statute de protecție mai favorabile.

Războiul prelungit și imposibilitatea ulterioară de a se întoarce în siguranță, chiar și după încheierea războiului, impun ca statele membre să pună în aplicare soluții durabile pentru protejarea persoanelor strămutate după expirarea protecției temporare extinse. Dacă nu se pun în aplicare astfel de soluții, persoanele strămutate riscă să ajungă într-o stare de insecuritate și fără perspective de integrare autonomă în statele membre gazdă.

OPINIA FRA 1.4

Întrucât majoritatea persoanelor care fug din calea invaziei ruse în Ucraina sunt femei, multe dintre acestea având responsabilități de îngrijire a copiilor și/sau a vârstnicilor, asigurarea accesului la servicii specifice trebuie să țină seama de dimensiunea de gen și să fie orientată către acestea. Serviciile trebuie să includă, de asemenea, sprijin pentru persoanele care au fost victime ale violenței și exploatării sexuale. Deși Directiva privind protecția temporară a fost elaborată într-un mod neutru din perspectiva genului, punerea în aplicare de către statele membre ale UE a dispozițiilor prevăzute de aceasta privind accesul la servicii de cazare, încadrare în muncă, educație, asistență medicală și asistență socială nu ar trebui să fie „insensibilă la dimensiunea de gen”. Statele membre ar trebui să ia în considerare, în cadrul eforturilor pe care le depun în acest sens, posibilitatea de a solicita sprijin din partea agențiilor relevante ale UE, cum ar fi Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (EIGE) și FRA.

OPINIA FRA 1.5

Statele membre ar trebui să se asigure că se mobilizează căi juridice semnificative pentru a oferi o tranziție lină de la statutul de protecție temporară la alte statute de protecție, fie în temeiul legislației UE, fie în temeiul legislației naționale, într-un mod durabil, după ieșirea din sistemul de protecție temporară al UE. Utilizarea acestor statute de protecție durabile, inclusiv stabilirea statutului pe bază de grupuri și căile care conduc spre șederea pe termen lung, ar trebui, de asemenea, să fie sprijinită prin schemele de sprijin financiar ale UE, pentru a reduce costurile pe termen lung ale integrării persoanelor strămutate din Ucraina în societățile gazdă.

2

PUNEREA ÎN APLICARE ȘI UTILIZAREA CARTEI LA NIVEL NAȚIONAL

Strategia UE de consolidare a aplicării cartei pentru perioada 2020-2030 și concluziile conexe ale Consiliului din 2021 rămân principalele documente care oferă orientări cu privire la acțiunile relevante atât la nivelul UE, cât și la nivel național. La nivel național, în procedurile judiciare s-au făcut în continuare trimiteri la cartă și, uneori, și în procedurile legislative. Altfel, utilizarea cartei este totuși limitată.

Exemplele de politici la nivelul administrațiilor naționale, regionale și locale care să țină seama de cartă sunt greu de găsit. Utilizarea fondurilor UE constituie o excepție. Regulamentul privind dispozițiile comune prevede în mod foarte explicit obligația de a respecta cartă. Un alt element important la nivel național privind cartă vizează punctele focale ale cartei nou-instituite în cadrul administrațiilor naționale.

Instituțiile naționale pentru apărarea drepturilor omului din anumite state membre au furnizat contribuții ale experților cu privire la cartă în cadrul procedurilor legislative, administrative sau judiciare. Totuși, instituțiile naționale pentru apărarea drepturilor omului și societatea civilă nu sunt încă în măsură sau nu știu cum să utilizeze cartă într-un mod mai dinamic în activitatea lor. Pare că se recunoaște din ce în ce mai mult necesitatea unei formări judiciare continue cu privire la cartă, iar Comisia Europeană oferă finanțare în acest sens.

Carta se aplică la nivel federal, regional și municipal. Strategia UE de consolidare a aplicării cartei pentru perioada 2020-2030 pune accentul pe promovarea aplicării cartei la toate nivelurile. Totuși, în acest context, statele membre nu par să-și fi asumat un angajament structurat în ceea ce privește punerea în aplicare a strategiei privind cartă, cum ar fi definirea unor obiective, jaloane și calendare clare.

Exemplele bune de utilizare regulată a cartei la nivel național, regional și local sunt limitate. Acestea au legătură în principal cu monitorizarea utilizării fondurilor UE. Se pare că nu există o acțiune integrată la toate nivelurile executivului, astfel cum se solicită în Concluziile Consiliului din 2021 privind consolidarea aplicării cartei.

În aceleași concluzii se arată că punctele focale ale cartei ar putea fi utilizate pentru a promova și a coordona consolidarea capacităților, schimbul de informații și sensibilizarea cu privire la cartă. La sfârșitul anului 2022, în 24 de state membre se desemnaseră deja punctele focale ale cartei. Doar Irlanda, Malta și Slovenia se aflau încă în curs de a le desemna. Totuși, potențialul acestora în ceea ce privește schimbul de cunoștințe și rolul lor de coordonare trebuie dezvoltate în continuare.

Situația este mai bună în ceea ce privește formarea, având în vedere dovezile care arată că se asigură, din ce în ce mai mult, formare specifică în domeniul cartei pentru profesioniștii din domeniul justiției. Totuși, se pare că formarea similară pentru funcționarii publici este disponibilă în foarte puține state membre.

Situația este mai gravă la nivel regional și local. Carta se aplică în mod uniform, dar nu pare să existe o formare specifică în domeniul cartei. Doar câteva localități par să pună accentul în mod specific pe drepturile fundamentale, astfel cum a afirmat, de exemplu FRA în raportul intitulat *Human rights cities in the EU: A framework for reinforcing rights locally* (Orașe ale drepturilor omului în UE: un cadru pentru consolidarea drepturilor la nivel local).

Regulamentul privind dispozițiile comune include atât condiții favorizante orizontale [articolul 9 alineatul (1)], cât și condiții favorizante tematice [articolul 15 alineatul (1)], cum ar fi cele privind persoanele cu handicap și incluziunea romilor. În conformitate cu acest regulament (articolul 8), statele membre trebuie să organizeze și să implementeze un parteneriat cuprinzător pentru execuția fondurilor UE relevante, care să se bazeze pe o abordare a guvernărilor pe mai multe niveluri și să asigure implicarea „organizațiilor neguvernamentale și a organismelor responsabile pentru promovarea incluziunii sociale, a drepturilor fundamentale, a drepturilor persoanelor cu handicap, a egalității de gen și a nediscriminării”. Statele membre ar trebui să ia măsuri pentru a se asigura că elaborarea, implementarea, monitorizarea și revizuirea fondurilor UE se desfășoară în strânsă cooperare cu societatea civilă și cu toate celelalte părți interesate relevante, inclusiv cu cele de la nivel regional și local.

Doar câteva state membre au început, în 2022, să ia măsuri pentru a pune în aplicare Regulamentul privind dispozițiile comune, în conformitate cu cartă. Aceste măsuri variază de la adoptarea de orientări care să explice obligațiile prevăzute de cartă în ceea ce privește execuția fondurilor UE până la acțiuni mai concrete, cum ar fi instituirea unor comitete de monitorizare și a unor mecanisme de soluționare a plângerilor. Rolul instituțiilor naționale pentru apărarea drepturilor omului (INDO) și al societății civile în cadrul acestor comitete diferă de la un stat membru la altul: acestea pot avea un rol activ în verificarea *ex ante* a tuturor proiectelor în ceea ce privește respectarea cartei și în tratarea plângerilor, pot îndeplini o funcție consultativă sau pot să nu aibă niciun rol.

Din păcate, până în prezent un singur stat membru a luat în considerare în mod explicit Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap în procesul de monitorizare a conformității, deși convenția are caracter obligatoriu pentru toate statele membre ale UE, precum și pentru UE însăși. De asemenea, acest lucru pare să nu respecte principiul integrării persoanelor cu handicap, prevăzut la articolul 26 din cartă.

OPINIA FRA 2.1

Statele membre ar trebui să consolideze promovarea și cunoașterea cartei la toate nivelurile administrației naționale, în cadrul sistemului judiciar și al asigurării respectării legii. Acest demers ar putea include schimbul de cunoștințe prin intermediul punctului focal al cartei și activități de formare pentru practicienii din domeniul dreptului care aplică dreptul UE la nivel național, regional și local. Statele membre care nu au desemnat încă puncte focale ale cartei ar trebui să facă acest lucru și să încurajeze în mod proactiv utilizarea resurselor disponibile, a instrumentelor de formare și a materialelor referitoare la cartă pentru consolidarea capacităților și a schimbului de cunoștințe.

Localitățile sunt invitate să devină „orașe ale drepturilor omului” și să integreze cartă în toate activitățile pe care le desfășoară. Acestea sunt invitate să utilizeze cadrul FRA pentru consolidarea drepturilor la nivel local, care include instrumente pentru integrarea standardelor privind drepturile omului, inclusiv a cartei, în activitatea lor.

Instituțiile UE ar trebui să depună eforturi suplimentare pentru a promova cartă la nivel național și subnațional, prin acordarea de finanțare specifică statelor membre, autorităților locale și regionale și multiplicatorilor de cunoștințe, precum și prin colectarea și schimbul de bune practici privind consolidarea capacităților.

OPINIA FRA 2.2

Pentru a asigura respectarea deplină a cartei în execuția fondurilor Uniunii, statele membre ar trebui să înființeze comitete de monitorizare care să fie suficient de favorabile incluziunii. Organismele publice cu atribuții în domeniul drepturilor fundamentale, cum ar fi instituțiile naționale pentru apărarea drepturilor omului (INDO), și organizațiile societății civile ar trebui să fie incluse în astfel de comitete și să aibă cel puțin un rol consultativ oficial. Autoritățile competente ale statelor membre ar trebui să raporteze dacă au acordat atenția cuvenită opiniilor acestora.

Statele membre ar trebui să ofere INDO și societății civile finanțare suficientă și formare relevantă, astfel încât acestea să poată participa în mod eficace la procesul de monitorizare.

Astfel cum se prevede în Regulamentul privind dispozițiile comune, statele membre ar trebui să se asigure că comitetele lor de monitorizare iau în considerare, pe lângă respectarea Cartei drepturilor fundamentale, respectarea Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap.

OPINIA FRA 2.3

Ca parte a acțiunii lor de consolidare a aplicării Cartei drepturilor fundamentale a UE și a statului de drept, instituțiile UE și statele membre ar trebui să consolideze rolul tuturor actorilor relevanți din sistemele naționale de apărare a drepturilor omului. Acest demers include monitorizarea periodică a spațiului civic, cu implicarea strânsă a actorilor societății civile și a altor apărători ai drepturilor omului, pe baza datelor colectate de FRA.

Statele membre ar trebui să ia măsuri pentru a asigura investigarea și sancționarea corespunzătoare a celor care atacă, hărțuiesc sau amenință apărătorii drepturilor omului.

Statele membre și UE ar trebui să finanțeze în continuare capacitatea operațională a societății civile, inclusiv formarea specifică cu privire la cartă. De asemenea, statele membre sunt invitate să utilizeze programul „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” pentru a finanța cursuri de formare legate de cartă și să recurgă la instrumentele disponibile dezvoltate de FRA și de alte instituții.

Statele membre ar trebui să se asigure că diferitele niveluri ale guvernelor comunică și cooperează cu apărătorii drepturilor omului și cu organizațiile societății civile.

Statele membre ar trebui să se asigure că INDO și actorii societății civile își desfășoară activitatea într-un mediu favorabil, în care funcționarea lor este asigurată prin resurse operaționale adecvate. În cazul în care în statele membre nu există încă INDO pe deplin independente, acestea ar trebui să înființeze astfel de instituții.

Parlamentul European și Comisia Europeană au recunoscut rolul esențial al societății civile în promovarea și protejarea drepturilor consacrate în cartă. Pentru a garanta că societatea civilă își poate îndeplini în mod eficace această sarcină, trebuie creat un mediu propice.

Dovezile obținute de FRA arată că organizațiile societății civile din întreaga UE se confruntă cu provocări în ceea ce privește accesul la finanțare, protecția împotriva hărțuirii, a amenințărilor și a atacurilor, accesul la justiție, participarea la procesul de luare a deciziilor în materie de politici și comunicarea cu autoritățile publice. Mai multe exemple de practici promițătoare pot fi oferite de statele membre, acestea fiind legate, în principal, de oportunitățile de finanțare și de îmbunătățirea participării.

Pe lângă dezvoltarea unui spațiu civic înfloritor, strategia privind cartă are în vedere și rolul-cheie pe care îl joacă INDO. Strategia subliniază că INDO „monitorizează aplicarea și promovarea cartei la fața locului, furnizează informații, sprijină victimele încălcărilor drepturilor omului și cooperează cu instituțiile naționale pentru a îmbunătăți utilizarea și cunoașterea de către acestea a cartei.” La sfârșitul perioadei de raportare, 19 state membre aveau INDO acreditate cu „statut A”, patru aveau INDO cu „statut B”, România avea o INDO cu „statut C” și doar Cehia, Italia, Malta nu aveau nicio INDO acreditată.

3

EGALITATEA ȘI NEDISCRIMINAREA

Adoptarea Directivei privind egalitatea de tratament este blocată din 2008. Cadrul juridic privind infracțiunile motivate de ură și discursurile de incitare la ură nu oferă încă o protecție suficientă pentru persoanele lesbiene, gay, bisexuale, transgen și intersexuale (LGBTI). În 2022, Comisia Europeană a propus acte legislative care urmăresc consolidarea mandatului și a independenței organismelor de promovare a egalității.

S-au depus eforturi, la nivelul UE și la nivel național, pentru promovarea drepturilor persoanelor lesbiene, gay, bisexuale, transgen, intersexuale și queer (LGBTIQ), în special în ceea ce privește situația familială și filiația. S-au înregistrat în întreaga UE unele evoluții în sensul includerii unor motive suplimentare de discriminare, cum ar fi statutul socioeconomic, starea de sănătate și aspectul fizic.

Persistă în întreaga UE discriminarea bazată pe o serie de motive. Articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale a UE interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală. Totuși, în temeiul legislației secundare a UE, unele dintre caracteristicile protejate stabilite în articolul 19 din TFUE – sexul și originea rasială sau etnică – beneficiază de o protecție mai largă decât altele – de exemplu religie sau convingeri, vârstă, handicap și orientare sexuală. Aceasta duce la crearea unei ierarhii artificiale a motivelor, care limitează amploarea și domeniul de aplicare al protecției împotriva discriminării la nivelul UE. Propunerea de directivă privind egalitatea de tratament ar elimina această deficiență, însă nu s-a ajuns încă, în cadrul Consiliului, la unanimitatea necesară pentru adoptarea propunerii Comisiei din 2008.

Anul acesta au existat noi încercări de a se depăși impasul legat de acest instrument esențial, în special apelurile pentru adoptarea rapidă a acestuia lansate de Comitetul Economic și Social European și în rezoluțiile Parlamentului European.

OPINIA FRA 3.1

UE și statele sale membre ar trebui să analizeze în continuare toate căile posibile pentru a oferi o protecție cuprinzătoare și consecventă împotriva discriminării pe motive de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală în toate domeniile importante ale vieții.

OPINIA FRA 3.2

UE și statele membre ale UE ar trebui să se asigure că organismele de promovare a egalității își pot atinge întregul potențial și că pot contribui în mod eficace la punerea în aplicare a tuturor directivelor privind egalitatea. În acest sens, este necesar să se ia măsuri pentru a se garanta că organismelor de promovare a egalității li se acordă mandate suficient de extinse și le sunt alocate resurse umane, financiare și tehnice adecvate, astfel încât să își poată îndeplini toate sarcinile obligatorii în mod eficace și independent.

UE ar trebui să asigure adoptarea rapidă a celor două propuneri legislative ale Comisiei de stabilire a unor standarde obligatorii aplicabile organismelor de promovare a egalității din Uniune, cu scopul de a promova egalitatea de tratament și de a combate discriminarea din orice motiv în domeniile stabilite de directivele privind egalitatea.

Organismele de promovare a egalității susțin egalitatea de tratament prin asigurarea aplicării legislației UE împotriva discriminării. Dovezile obținute de FRA arată în mod constant că incidentele legate de discriminare sunt rareori aduse în atenția autorităților competente care au fost înființate pentru a contribui la asigurarea accesului la justiție al tuturor victimelor discriminării în condiții de egalitate.

Printre sarcinile principale ale organismelor de promovare a egalității se numără acordarea de asistență victimelor discriminării în urmărirea plângerilor pe care le-au formulat, monitorizarea și raportarea discriminării, precum și sensibilizarea cu privire la drepturile persoanelor. În pofida faptului că desfășoară activități esențiale, organismele de promovare a egalității se confruntă în continuare cu diverse provocări legate de independența, de mandatele și de competențele lor, precum și de lipsa de resurse umane, financiare și tehnice adecvate și de capacitatea limitată de a contribui la elaborarea politicilor. Pentru punerea în aplicare eficace a legislației existente în materie de egalitate sunt necesare structuri și mecanisme solide și independente care să îmbunătățească respectarea legii și care să sporească totodată încrederea publicului în organismele care au sarcina de a asigura și a promova valoarea egalității.

În acest sens, rolul unor organisme eficace de promovare a egalității este esențial. Acest lucru este evidențiat în propunerile legislative ale Comisiei care vizează consolidarea organismelor de promovare a egalității, asigurându-le independența, resursele și competențele, astfel încât acestea să poată proteja victimele și să prevină discriminarea în mod mai eficace.

OPINIA FRA 3.3

Statele membre ale UE sunt încurajate să adopte în continuare și să pună în aplicare măsuri specifice (inclusiv planuri naționale de acțiune privind egalitatea pentru persoanele LGBTQ+) pentru a se asigura că persoanele lesbiene, gay, bisexuale, transgen, intersexuale și queer se pot bucura pe deplin de drepturile lor fundamentale. În acest sens, statele membre ar trebui să acorde atenția cuvenită *Orientărilor privind strategiile și planurile de acțiune pentru îmbunătățirea asigurării egalității pentru persoanele LGBTQ*, elaborate de Subgrupul pentru egalitatea persoanelor LGBTQ și aprobate de Grupul la nivel înalt pentru nediscriminare, egalitate și diversitate.

Statele membre ale UE sunt încurajate să colecteze și să utilizeze în mod regulat date în domeniul egalității referitoare la SOGIESC pentru a elabora răspunsuri politice și juridice bazate pe date concrete.

Statele membre ar trebui să ia toate măsurile adecvate pentru a combate în mod eficace discursurile de incitare la ură și pentru a aborda impactul dăunător al declarațiilor homofobe și transfobe făcute în dezbateri publice, campanii politice și în mass-media, precum și pe internet.

În 2022, o serie de state membre au adoptat măsuri pentru a promova drepturile fundamentale ale persoanelor lesbiene, gay, bisexuale, transgen, non-binare, intersexuale și queer+ (LGBTIQ+) prin introducerea unor modificări juridice și a unor măsuri de politică în domeniul precum statutul familiilor întemeiate de cupluri de același sex, adopția și filiația, a unor proceduri simplificate de recunoaștere a genului pe baza autodeterminării, precum și prin prevenirea și sancționarea discursurilor de incitare la ură și a infracțiunilor motivate de ură. În mai multe state membre în care cadrul legislativ era inadecvat, instanțele au pregătit terenul pentru evoluții legislative sau au asigurat respectarea corespunzătoare a acestora.

Unele state membre au introdus măsuri juridice și de politică ce pun în pericol dreptul fundamental la un tratament egal al persoanelor LGBTQ+. Aceasta are un impact concret asupra creșterii gradului de ostilitate și de violență împotriva comunității LGBTI, precum și a temerii în rândul membrilor acestora, al familiilor lor și al altor cetățeni care se confruntă cu represiuni pentru că sprijină egalitatea. Discursurile de incitare la ură reprezintă un fenomen deosebit de îngrijorător, deoarece îndeamnă și mai mult la discriminare. În același timp, colectarea periodică de date în domeniul egalității referitoare la orientarea sexuală, la identitatea de gen, la exprimarea de gen și la caracteristicile sexuale (SOGIESC) se realizează în continuare rar în majoritatea statelor membre.

„Discriminarea intersecțională” se referă la o situație în care există mai multe criterii care funcționează și interacționează simultan astfel încât sunt inseparabile și generează tipuri specifice de discriminare. Specialiștii în domeniu recunosc că abordarea discriminării din perspectiva unui singur motiv nu cuprinde diversitatea de moduri în care persoanele se confruntă cu discriminarea în viețile lor de zi cu zi. Cu toate acestea, legislația UE nu asigură încă o protecție deplină a persoanelor împotriva discriminării intersecționale.

Equinet a arătat că este necesar să se extindă lista motivelor de discriminare pentru a include originea socială și/sau statutul socioeconomic, situația familială, moștenirea genetică, starea de sănătate, aspectul fizic etc.

OPINIA FRA 3.4

UE și statele membre ar trebui să ia în considerare includerea discriminării intersecționale în legislația aplicabilă.

4

RASISMUL, XENOFOBIA ȘI INTOLERANȚA ASOCIATĂ ACESTORA

Discriminarea bazată pe originea rasială sau etnică, infracțiunile motivate de ură și discursurile rasiste au fost, în continuare, larg răspândite în 2022. Dovezile prezintă indicii ale unui rasism sistemic, inclusiv în cadrul autorităților de aplicare a legii. Agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei a dus la apariția unor cazuri de discursuri de incitare la ură și de atacuri violente în unele state membre ale UE.

Comisia Europeană a continuat procedurile de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva a 12 state membre pentru că nu au incorporat integral sau cu exactitate în legislația națională Decizia-cadru privind rasismul și xenofobia. În același timp, mai multe state membre și-au modificat legislația pentru a incrimina infracțiunile motivate de ură și discursurile de incitare la ură. De asemenea, Parlamentul European a îndemnat statele membre să asigure punerea în aplicare deplină și monitorizarea eficace a Directivei privind egalitatea rasială.

Comisia Europeană a invitat statele membre să adopte planuri de acțiune naționale pentru combaterea rasismului până la sfârșitul anului 2022, astfel cum se prevede în Planul de acțiune al UE de combatere a rasismului și în Strategia UE privind combaterea antisemitismului și susținerea vieții evreiești. Doar aproximativ jumătate dintre ele au adoptat astfel de planuri. Unele state membre au depus eforturi specifice pentru a facilita raportarea incidentelor rasiste și au consolidat accesul victimelor la sprijin, protecție și justiție.

Decizia-cadru privind rasismul și xenofobia (2008/913/JAI) propune o abordare comună, întemeiată pe dreptul penal, a formelor de rasism și xenofobie care se manifestă prin discursuri de incitare la ură și prin infracțiuni motivate de ură. Comisia Europeană a continuat procedurile de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva a 12 state membre care nu au încorporat corect și integral această decizie-cadru în legislația națională. În același timp, mai multe state membre și-au modificat codurile penale pentru a incrimina infracțiunile motivate de ură și discursurile de incitare la ură și au luat măsuri pentru a facilita raportarea incidentelor rasiste.

Rasismul a continuat să creeze probleme serioase în întreaga Uniune Europeană în 2022. Potrivit datelor oficiale și neoficiale, incidentele legate de infracțiunile motivate de ură și de discursurile de incitare la ură au persistat. În plus, organismele internaționale și naționale din domeniul drepturilor omului și-au exprimat îngrijorarea cu privire la incidența crescândă a discursurilor de incitare la ură în mediul online, care aparțin adesea unor personalități mediatice sau politice și care sunt îndreptate împotriva evreilor, a musulmanilor, a migranților și a minorităților etnice.

Articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale a UE interzice orice formă de discriminare pe motive de origine etnică sau rasială. În mod similar, Directiva privind egalitatea rasială (2000/43/CE) interzice orice formă de discriminare bazată pe criteriul originii etnice sau rasiale în ceea ce privește accesul la învățământ, la locuri de muncă și la servicii, inclusiv în ceea ce privește locuința și asistența medicală. O serie de state membre încă nu aplică pe deplin prevederile directivei, după cum se arată în rapoartele organismelor naționale de monitorizare a respectării drepturilor omului.

Comisia a continuat să deschidă proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva a trei state membre care au aplicat un tratament discriminatoriu față de copiii de etnie romă în învățământ. În 2022, minoritățile etnice, inclusiv migranții, au continuat să se confrunte cu discriminarea în diferite domenii ale vieții, după cum reiese din sondajele și din rezultatele testărilor privind discriminarea.

Având în vedere dovezile persistente de rasism sistemic, organismele europene și internaționale au solicitat depunerea unor eforturi specifice pentru a aborda rasismul manifestat în dezavantaje politice și sociale mai ample pentru persoanele cu origine rasială și etnică minoritară.

OPINIA FRA 4.1

Statele membre ale UE ar trebui să transpună și să aplice pe deplin și în mod corect prevederile Deciziei-cadru a Consiliului privind rasismul și xenofobia. În acest sens, statele membre trebuie să adopte măsurile necesare pentru a se asigura că motivațiile rasiste sau xenofobe sunt considerate circumstanțe agravante sau, ca alternativă, că instanțele iau în considerare motivațiile de acest tip la stabilirea pedepselor.

OPINIA FRA 4.2

Statele membre ale UE ar trebui să îmbunătățească în mod semnificativ eficacitatea măsurilor și a acordurilor instituționale în vederea punerii integrale în aplicare a dispozițiilor Directivei privind egalitatea rasială, în special în ceea ce privește aplicarea de sancțiuni eficiente, proporționale și disuasive în cazul încălcării obligațiilor prevăzute de această directivă. Statele membre sunt încurajate să își intensifice eforturile de combatere a rasismului în toate manifestările sale, inclusiv a rasismului sistemic.

OPINIA FRA 4.3

Statele membre ale UE sunt încurajate să elaboreze, cât mai curând posibil, planuri naționale de acțiune sau strategii specifice pentru a combate rasismul, discriminarea rasială, antisemitismul, xenofobia și intoleranța asociată acestora. Pentru a sprijini și pentru a reflecta eforturile naționale la fața locului, politicile naționale ar trebui să fie transpuse în măsuri și acțiuni concrete la nivel regional și local. Statele membre ar trebui să se asigure, atunci când elaborează, pun în aplicare și monitorizează planurile naționale de acțiune împotriva rasismului, că toate măsurile sunt întemeiate pe o abordare participativă și sunt justificate și bazate pe date fiabile privind egalitatea.

OPINIA FRA 4.4

Statele membre ale UE sunt încurajate să intensifice formarea personalului responsabil cu aplicarea legii. Acestea ar trebui, de asemenea, să intensifice evaluarea garanțiilor existente împotriva rasismului, inclusiv prin introducerea unor sisteme solide de evaluare a performanței. Statele membre ar trebui să se asigure că actele de violență ale poliției îndreptate împotriva migranților și a minorităților etnice sunt investigate rapid și independent și că victimele primesc asistență în raportarea cazurilor de abuz din partea poliției.

Autoritățile de aplicare a legii ar trebui să emită îndrumări specifice, practice și gata de a fi utilizate împotriva creării discriminatorii de profiluri etnice de către agenții de poliție în cursul exercitării atribuțiilor. Aceste îndrumări ar trebui incluse în procedurile de operare standard și în codurile de conduită și ar trebui să fie comunicate în mod sistematic agenților din prima linie.

În cadrul Conferinței mondiale a ONU împotriva rasismului, statele membre și-au asumat angajamentul de a-și intensifica eforturile de combatere a rasismului. După 21 de ani, stadiul punerii în aplicare a acestuia în UE este insuficient.

Solicitarea de adoptare a unor planuri naționale de acțiune pentru combaterea rasismului până la sfârșitul anului 2022, astfel cum se prevede în Planul de acțiune al UE de combatere a rasismului și în Strategia UE privind combaterea antisemitismului și susținerea vieții evreiești, a fost îndeplinită doar pe jumătate. Până la sfârșitul anului 2022, aproximativ jumătate dintre statele membre aveau planuri de acțiune specifice de combatere a rasismului sau măsuri integrate în vigoare, iar 15 dintre acestea fie aveau o strategie de sine stătătoare privind antisemitismul, fie includeau combaterea antisemitismului în cadrul unor strategii mai ample. În unele țări s-au depus eforturi specifice la nivel local și regional, reflectând o înțelegere profundată a faptului că rasismul ar trebui să fie combătut la toate nivelurile și printr-o abordare coordonată și participativă.

Organismele europene și internaționale au solicitat măsuri de combatere a rasismului manifestat în conduita autorităților de aplicare a legii și în crearea de profiluri discriminatorii. Astfel de atitudini încalcă principiile Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială și alte standarde internaționale, inclusiv cele cuprinse în Convenția europeană a drepturilor omului și în jurisprudența conexasă a Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și în Carta drepturilor fundamentale a UE. Recomandările Comisiei Europene împotriva Rasismului și Intoleranței subliniază, de asemenea, obligația pozitivă a poliției de a combate rasismul și discriminarea rasială.

Este posibil ca în cazurile de violență a poliției din 2022 să fi existat discriminare rasială și xenofobie. S-au înregistrat, de asemenea, în acest an, dovezi ale creării ilicite de profiluri etnice. Incidentele rasiste și crearea ilicită de profiluri etnice afectează încrederea în autorități și pot conduce la subraportarea infracțiunilor și la rezistență față de autoritatea publică. Statele membre au continuat să investească în formarea personalului responsabil cu aplicarea legii în domeniul drepturilor omului și al combaterii rasismului.

5

EGALITATEA ȘI INCLUZIUNEA ROMILOR

Până în 2022, majoritatea statelor membre ale UE au elaborat planuri de acțiune și au început să pună în aplicare cadrele lor strategice naționale în vederea îndeplinirii obiectivelor pentru 2030 stabilite de Cadrul strategic al UE pentru egalitatea, incluziunea și participarea romilor. În cursul anului, majoritatea statelor membre au elaborat, de asemenea, planurile naționale de acțiune pentru punerea în aplicare eficace a Garanției pentru copii, în cadrul căreia mai multe state membre pun accentul pe consolidarea educației și incluziunea copiilor romi.

FRA a prezentat rezultatele sondajului privind romii realizat în 2021. Concluziile sondajului arată că, de la ultimul sondaj realizat în 2016, progresele înregistrate în ceea ce privește combaterea atitudinilor antirome și accesul egal la educație, locuri de muncă, locuințe și îngrijiri de sănătate au fost foarte mici sau chiar inexistente.

În 2022, drepturile fundamentale ale romilor și ale travelerilor încă nu erau respectate pe deplin. Atitudinile antirome, discriminarea, sărăcia și excluziunea socială, precum și infracțiunile motivate de ură și discursurile de incitare la ură afectează în continuare un număr disproporționat de romi și de traveleri în UE. Incidentele de violență a poliției soldate cu decese ale victimelor de etnie romă din 2022 evidențiază necesitatea combaterii rasismului instituțional din cadrul autorităților de aplicare a legii.

OPINIA FRA 5.1

Statele membre ar trebui să adopte fără întârziere măsuri pentru a le oferi tuturor romilor care trăiesc în așezări segregate, în condiții de locuit deosebit de precare, acces la locuințe decente, accesibile, abordabile ca preț, sigure din punctul de vedere al mediului, salubre și desegregate.

Pentru a realiza acest lucru, statele membre ar trebui să utilizeze fondurile UE disponibile, în temeiul articolului 3 din Regulamentul (UE) 2021/1058 privind Fondul european de dezvoltare regională și Fondul de coeziune, obiectivul specific (iii) promovarea incluziunii socioeconomice a comunităților marginalizate, a gospodăriilor cu venituri reduse și a grupurilor dezavantajate, inclusiv a persoanelor cu nevoi speciale, prin acțiuni integrate care să vizeze locuințele și serviciile sociale.

Datele colectate în cadrul sondajului FRA privind romii, publicate în 2022, arată că o mare parte a romilor trăiesc în locuințe inacceptabile, segregate și lipsite de cele mai elementare facilități, adesea chiar fără a avea acces la apă curată de la robinet.

În octombrie 2022, Rezoluția Parlamentului European referitoare la situația romilor care trăiesc în așezări în UE a invitat Comisia și statele membre să abordeze de urgență situația romilor care trăiesc în așezări, într-un mod cuprinzător și eficace, cu politici adecvate pe termen scurt și lung, sprijinite printr-o finanțare suficientă din partea UE și a statelor membre. De asemenea, Parlamentul European subliniază în rezoluția respectivă că aceste condiții catastrofale, precum și impactul negativ psihologic și sociologic al segregării, nu afectează doar persoanele care trăiesc în interiorul așezărilor, ci au impact și asupra comunității în sens mai larg.

OPINIA FRA 5.2

Statele membre sunt încurajate să instituie platforme și să își consolideze capacitățile în rândul societății civile rome, inclusiv în rândul femeilor, al copiilor și al tinerilor. Statele membre ar trebui să ia în considerare practicile promițătoare din alte țări ale UE și să utilizeze pe deplin fondurile UE pentru a crea platforme de cooperare cu organizațiile societății civile și cu părțile interesate de la nivel local și regional în ceea ce privește punerea în aplicare, monitorizarea și revizuirea planurilor de acțiune și a strategiilor naționale.

Recomandarea Consiliului UE din 2021 privind egalitatea, incluziunea și participarea romilor (2021/C 93/01) subliniază că statele membre ar trebui să intensifice participarea semnificativă a populației rome și consultarea acesteia. Monitorul civil al romilor din 2022 a recunoscut că intensitatea și calitatea participării romilor și a ONG-urilor la pregătirea cadrelor strategice naționale privind romii și a planurilor naționale de acțiune s-au îmbunătățit în comparație cu cele din trecut. Cu toate acestea, implicarea activă prin participarea societății civile lipsește cu desăvârșire în mai multe state membre și doar câteva dintre acestea au început să creeze platforme durabile și reprezentative pentru romi și să dezvolte capacități în rândul societății civile rome pentru a asigura o participare deplină a acesteia la toate nivelurile.

Recomandarea Consiliului UE din 2021 privind egalitatea, incluziunea și participarea romilor (2021/C 93/01) invită statele membre ale UE să monitorizeze și să evalueze punerea în aplicare a cadrelor strategice naționale. Planul de acțiune al UE de combatere a rasismului invită statele membre să înceapă să colecteze și să utilizeze, cu respectarea deplină a contextelor lor naționale, datele privind egalitatea bazate pe originea rasială sau etnică, pentru a reține atât experiențele subiective de discriminare și de victimizare, cât și aspectele sistemice ale rasismului și ale discriminării.

Deocamdată, datele disponibile privind egalitatea sunt fragmentate și nu sunt armonizate la nivel de țări, surse de date și colecții de date. Acest lucru se poate observa și prin lipsa datelor privind românii care fug din calea războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei. În 2022, mai multe state membre și-au intensificat eforturile în direcția colectării de noi date sau a îmbunătățirii datelor colectate prin recensământul național, astfel încât acestea să includă caracteristici legate de egalitate.

Unele state membre au mandatat organisme noi sau existente din domeniul drepturilor omului să colecteze date și să documenteze incidentele care au implicat atitudini antirome. Totuși, nu toate eforturile depuse în vederea colectării de date au avut în vedere respectarea principiilor referitoare la drepturile omului ale Oficiului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului (OHCHR) în materie de colectare a datelor și a recomandărilor Grupului la nivel înalt al UE pentru nediscriminare, egalitate și diversitate prezentate în nota de orientare a UE privind colectarea și utilizarea datelor privind egalitatea bazate pe originea rasială sau etnică.

Articolul 14 din Carta drepturilor fundamentale a UE (carta) consacră dreptul la educație. Unul dintre cele patru obiective sectoriale prevăzute de Cadrul strategic al UE privind românii este acela că toți copiii, indiferent de originea rasială sau etnică, trebuie să aibă acces egal la educație. Acest lucru este, de asemenea, în concordanță cu Directiva privind egalitatea rasială.

În cadrul Strategiei europene privind serviciile de îngrijire, Comisia a îndemnat statele membre să ofere șanse egale copiilor romi. Aceeași invitație a fost lansată de Consiliu în recomandarea sa de instituire a unei Garanții europene pentru copii.

Sondajul FRA din 2021 privind românii arată că decalajul în materie de educație dintre copiii romi și copiii din populația generală este în continuare semnificativ, înregistrându-se rate ridicate de abandon școlar după învățământul gimnazial. Segregarea în domeniul educației chiar a crescut începând din 2016.

OPINIA FRA 5.3

Statele membre ale UE ar trebui să depună în continuare toate eforturile pentru a asigura o monitorizare eficientă prin colectarea și utilizarea periodică a datelor privind egalitatea. Aceste eforturi ar trebui să vizeze monitorizarea utilizării fondurilor, precum și adoptarea de măsuri și de programe pentru realizarea obiectivelor stabilite pentru 2030 privind egalitatea, incluziunea și participarea romilor.

Statele membre sunt încurajate să se asigure că activitățile lor de colectare a datelor, inclusiv recensămintele naționale, respectă abordarea bazată pe drepturile omului în ceea ce privește datele. Acestea trebuie să țină seama în mod corespunzător de orientările UE privind colectarea și utilizarea datelor privind egalitatea bazate pe originea rasială sau etnică.

Statele membre ar trebui să încurajeze și să promoveze în mod activ cooperarea între societatea civilă, mediul academic, organismele de promovare a egalității și institutele de statistică pentru a facilita raportarea și monitorizarea regulată a cazurilor de discriminare, a atitudinilor antirome și a infracțiunilor motivate de ură.

OPINIA FRA 5.4

Statele membre ale UE ar trebui să pună capăt oricărei segregări a romilor în domeniul educației și să colecteze dovezi în acest sens pentru a pune în aplicare pe deplin Directiva privind egalitatea rasială.

Statele membre ar trebui să acorde prioritate și să utilizeze fondurile naționale și pe cele ale UE pentru a oferi o educație de calitate și mai multe oportunități de formare pentru copiii romi, implicând societatea civilă romă în elaborarea, punerea în aplicare și monitorizarea măsurilor lor naționale.

OPINIA FRA 5.5

Statele membre ale UE ar trebui să își intensifice eforturile de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale în rândul romilor. Vor fi necesare, în acest sens, măsuri specifice care să combine activitatea lucrativă și acordarea de transferuri sociale pentru a atinge obiectivul pentru 2030 de reducere a decalajului de venituri dintre romi și populația generală, astfel cum se prevede în Cadrul strategic al UE privind romii.

Statele membre ar trebui să includă abordări specifice pentru copiii romi în planurile lor naționale de acțiune până în 2030 privind Garanția UE pentru copii. În acest sens, statele membre ar trebui să ia în considerare și constatările și recomandările studiilor specifice de țară elaborate de Fondul Națiunilor Unite pentru Copii și de Comisia Europeană.

În strânsă cooperare cu organizațiile societății civile rome și cu comunitățile de romi, statele membre ar trebui să identifice, să planifice și să pună în aplicare măsuri eficiente menite să atragă femeile rome pe piața muncii pentru a crește nivelul lor de independență economică și pentru a le proteja de sărăcie.

Reducerea sărăciei și a excluziunii sociale și eliminarea decalajului socioeconomic constituie unul dintre cele trei obiective orizontale ale Cadrului strategic al UE privind romii. Garanția europeană pentru copii este inițiativa emblematică a UE menită să asigure că fiecare copil din Europa expus riscului de sărăcie sau de excluziune socială are acces la cele mai elementare drepturi, cum ar fi asistența medicală și educația. Aceasta identifică copiii romi ca fiind dezavantajați în mod specific și solicită statelor membre să răspundă nevoilor lor.

Rezoluția Parlamentului European din iulie 2022 solicită eradicarea sărăciei în rândul femeilor și menționează femeile de etnie romă ca fiind un grup deosebit de vulnerabil. Obiectivul principal urmărit de UE în Planul de acțiune privind pilonul european al drepturilor sociale constă în reducerea cu cel puțin 15 milioane a numărului de persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială. Acest lucru trebuie să fie asigurat pentru toată lumea prin venituri de subsistență și venituri minime adecvate pentru cei care nu dispun de resurse suficiente.

Cele mai recente date de care dispune FRA, provenite de la 10 state membre ale UE, arată că, în 2021, patru din cinci (80 %) romi, inclusiv copiii acestora, locuiau încă în gospodării expuse riscului de sărăcie și în condiții de deprivare materială severă (48 %). Potrivit concluziilor Monitorului civil al romilor din 2022, mare parte dintre strategiile și planurile de acțiune naționale privind romii nu abordează sărăcia și protecția socială.

6

AZILUL, VIZELE, MIGRAȚIA, FRONTIERELE ȘI INTEGRAREA

Declanșarea războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei a dus la înregistrarea unui număr de aproape 4 milioane de persoane strămutate în întreaga UE, astfel cum se descrie în capitolul care descrie subiectul în prim plan al prezentului raport. În același timp, creșterea mobilității globale după pandemia de COVID-19 a determinat o creștere a numărului de intrări ilegale în UE.

Au fost raportate încălcări grave și continue ale drepturilor în mai multe puncte situate de-a lungul frontierei externe a UE. Împreună cu lipsa unor investigații prompte și eficiente, acestea reprezintă provocări serioase pentru statul de drept. Încălțările drepturilor fundamentale la frontiere s-au agravat, iar impunitatea pentru acțiunile ilegale continuă, deoarece încălțările nu sunt abordate.

Presiunea exercitată asupra organizațiilor societății civile de către autoritățile publice și de către alți actori care apără drepturile migranților și ale refugiaților la frontiere este din ce în ce mai mare. Normele UE legate de reformarea politicilor în materie de azil sunt în curs de adoptare de către colegiul UE. Mecanismul de supraveghere a aplicării normelor Schengen este în curs de revizuire, acordându-se mai multă atenție drepturilor fundamentale. Instrumentele juridice de instituire a sistemelor de tehnologie a informației în spațiul de libertate, securitate și justiție conțin mai multe garanții privind drepturile fundamentale; în prezent, principala provocare constă în aplicarea în practică a acestora.

Pentru alți refugiați decât cei care fug din calea invaziei ruse în Ucraina, căile legale de a ajunge în siguranță în UE sunt în continuare limitate. Pe fondul creșterii globale a numărului de persoane strămutate forțat, unele persoane încearcă să ajungă într-un mediu sigur în mod ilegal. Atunci când trec sau încearcă să treacă ilegal frontierele externe ale UE, se confruntă cu încălțări ale drepturilor în mai multe state membre ale UE.

Astfel de încălțări ale drepturilor fundamentale sunt grave, recurente și larg răspândite. Numeroase raportări vizează comportamente ale funcționarilor care, în temeiul legislației naționale, pot constitui infracțiuni grave. Cu toate acestea, sistemele naționale de justiție preiau puține astfel de cazuri. Această situație poate conduce la un sentiment de impunitate.

Societatea civilă este o componentă-cheie a arhitecturii europene a drepturilor fundamentale și joacă un rol esențial în apărarea drepturilor omului. Conflictele dintre organizațiile societății civile care apără drepturile migranților și ale refugiaților, pe de o parte, și autoritățile publice și actorii nestatali, pe de altă parte, sunt în creștere.

OPINIA FRA 6.1

Rapoartele anuale ale Consiliului Schengen și ale Comisiei privind starea spațiului Schengen ar trebui să dedice un punct sau o rubrică situației drepturilor fundamentale la frontiere.

Statele membre ale UE ar trebui să instituie sau să consolideze mecanisme naționale de monitorizare a respectării drepturilor fundamentale la frontierele lor, bazându-se pe expertiza FRA.

OPINIA FRA 6.2

Comisia Europeană ar trebui să depună în continuare eforturi în direcția integrării respectării drepturilor fundamentale prin intermediul evaluărilor Schengen. La revizuirea programelor naționale ale statelor membre ale UE, Comisia Europeană ar trebui să pună în aplicare toate garanțiile privind drepturile fundamentale incluse în instrumentele juridice ale UE de instituire a Fondului pentru azil, migrație și integrare și a Instrumentului pentru managementul frontierelor și vize din cadrul Fondului de management integrat al frontierelor.

Legislația secundară a UE în domeniul azilului, al frontierelor și al imigrației conține garanții importante privind drepturile fundamentale. În 2022, s-a pus un accent mai puternic pe operaționalizarea acestora. Revizuirea mecanismului de evaluare și monitorizare Schengen ilustrează acest lucru. La fel și procedurile legate de primirea fondurilor UE. Practicienii încă nu cunosc, nu integrează și nu implementează într-o măsură suficientă aceste garanții.

OPINIA FRA 6.3

UE ar trebui să ia în considerare instituirea unui mecanism de revizuire independentă a sistemelor sale de IT la scară largă. Un astfel de mecanism ar asigura o evaluare continuă, independentă și de specialitate a impactului sistemelor de IT la scară largă ale UE în domeniul libertății, securității și justiției asupra drepturilor fundamentale și a demnității persoanelor. Experiența revizuirii independente a legislației privind terorismul din Regatul Unit ar putea servi drept sursă de inspirație pentru un mecanism solid și durabil, care să nu depindă de Comisia Europeană și de agențiile UE implicate în gestionarea sau în sprijinirea funcționării acestor sisteme de IT.

Activitățile privind sistemele de tehnologie a informațiilor (IT) la scară largă la nivelul UE au continuat, pentru a facilita managementul frontierelor, pentru a sprijini procedurile de azil și pentru a atenua riscurile în materie de securitate internă. Datele cu caracter personal, inclusiv datele biometrice, referitoare la aproape toți resortisanții țărilor terțe care locuiesc sau care călătoresc în UE vor fi prelucrate prin intermediul a șase sisteme de IT la scară largă ale UE.

Numeroase garanții incluse în legislația UE au scopul de a atenua riscurile de încălcare a drepturilor fundamentale, cu condiția ca acestea să fie puse în aplicare în mod adecvat. Totuși, sistemele de IT ale UE abia încep să devină funcționale, urmând să mai descoperim modul în care mai multe aspecte funcționează împreună. Prin urmare, impactul potențial vast pe care îl au aceste sisteme asupra drepturilor fundamentale rămâne parțial necunoscut.

7

SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ, PROTECȚIA VIEȚII PRIVATE ȘI A DATELOR

De la utilizarea inteligenței artificiale (IA) la moderarea conținutului online, păstrarea datelor, tehnologiile de recunoaștere facială și accesul la/ utilizarea probelor electronice în anchetele penale, în anul 2022 s-a ridicat în continuare o întrebare recurentă. Cum putem utiliza cel mai bine toate datele disponibile, la potențialul lor maxim, respectând, în același timp, protecția datelor și alte garanții privind drepturile fundamentale?

Discuțiile privind garanțiile adecvate pentru numeroasele utilizări ale IA s-au intensificat la nivelul UE. S-a acordat o atenție tot mai mare drepturilor fundamentale.

Atât instituțiile internaționale, cât și guvernele naționale s-au implicat în dezbateri cu privire la măsura în care autoritățile polițienești și judiciare pot avea acces la datele cu caracter personal. Inițiativele legate de autorizarea utilizării tehnologiilor moderne de supraveghere și a accesului la date în scopuri de securitate s-au intensificat. În paralel, același lucru s-a întâmplat și în contextul preocupărilor conexe ale instanțelor, ale organizațiilor societății civile și ale autorităților publice.

Negocierile legate de Actul privind inteligența artificială (AIA) au progresat constant în 2022. Au fost înaintate Parlamentului European numeroase amendamente, iar Consiliul a adoptat o abordare comună în luna decembrie. Ambii colegiitori și-au exprimat dorința de a se introduce în textul propus garanții mai puternice privind drepturile fundamentale. Totuși, garanțiile privind drepturile fundamentale pot fi consolidate și mai mult, de exemplu în cadrul procedurii de evaluare a conformității (articolul 43 și anexa VII la actul propus).

Discuțiile privind definiția IA sunt încă în curs, existând unele tendințe de a limita în mod substanțial sfera acesteia. O astfel de restrângere ar permite existența a numeroase aplicații și utilizări ale IA care ar putea afecta drepturile fundamentale în afara cadrului legislativ propus.

În paralel cu aceste eforturi legislative la nivelul UE, unele state membre au adoptat măsuri specifice în 2022 pentru a asigura utilizarea sigură și cu respectarea drepturilor fundamentale a IA la nivel național, cum ar fi introducerea unei autorități de supraveghere specializate în domeniul IA sau a unei evaluări a impactului utilizării IA asupra drepturilor fundamentale.

OPINIA FRA 7.1

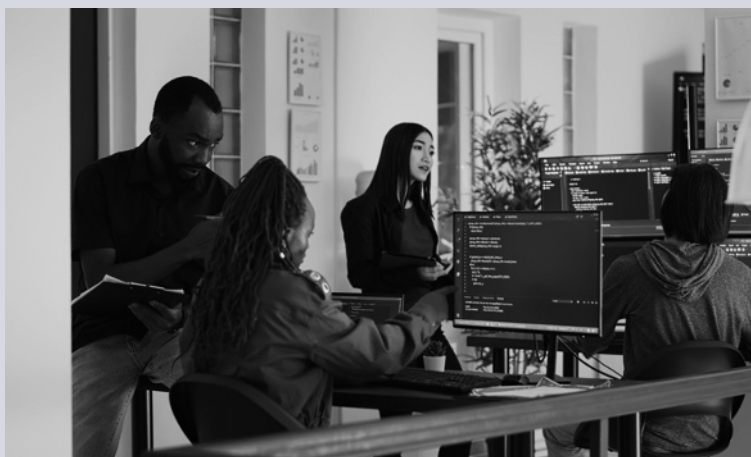
Colegiitorii UE ar trebui să formuleze o trimitere adecvată la garanțiile privind drepturile fundamentale în propunerea de act privind IA. Definiția generică a IA ar trebui să evite restrângerea sferei sale, întrucât acest lucru poate limita în mod nejustificat domeniul de aplicare al protecției prevăzute de lege. Legislația existentă, cum ar fi legislația privind protecția datelor și nediscriminarea, ar trebui, de asemenea, să fie utilizată pentru a aborda provocările legate de drepturile fundamentale generate de utilizarea IA, întrucât aceste legi sunt aplicabile atât pentru utilizarea online, cât și pentru utilizarea offline.

OPINIA FRA 7.2

Comisia Europeană ar trebui să se asigure, în orientările sale privind punerea în aplicare a legii, că furnizorii de servicii online interpretează și îndeplinesc obligațiile prevăzute de DSA într-o manieră care respectă drepturile fundamentale, de exemplu în ceea ce privește riscul de eliminare excesivă a conținutului și libertatea de exprimare.

În 2022 s-a adoptat Legea privind serviciile digitale (DSA), un act de referință. Adoptarea sa reprezintă un pas important către un mediu online mai sigur, în care drepturile fundamentale ale utilizatorilor să fie mai bine protejate. În același timp, unele organizații ale societății civile și-au exprimat îngrijorarea cu privire la marja de manevră lăsată furnizorilor de servicii online pentru punerea în aplicare a legii în moduri care ar putea fi în detrimentul drepturilor fundamentale, în special al libertății de exprimare, prin erori comise din prudență și prin eliminarea excesivă a conținutului pentru a evita sancțiunile negative.

DSA include mai multe dispoziții care vizează consolidarea protecției drepturilor fundamentale. Aceasta impune platformelor online foarte mari să evalueze regulat riscurile la adresa drepturilor fundamentale și să propună măsuri de atenuare. De asemenea, oferă un acces mai bun la datele pe care le dețin sau pe care le generează platformele online. Acest lucru va permite organismelor de supraveghere și cercetătorilor independenți verificați să evalueze riscurile la adresa drepturilor fundamentale.

OPINIA FRA 7.3

Statele membre ale UE ar trebui să-și alinieze legislația privind păstrarea datelor la jurisprudența CJUE pentru a evita păstrarea generală și nediferențiată a datelor de către furnizorii de servicii de telecomunicații. În plus, statele membre ar trebui să se asigure că legislația națională include verificări stricte ale proporționalității, precum și garanții procedurale adecvate pentru a garanta în mod eficace drepturile fundamentale la viața privată și la protecția datelor cu caracter personal.

În 2022, guvernele naționale au elaborat inițiative juridice menite să consolideze accesul autorităților de aplicare a legii la date pentru detectarea și investigarea activităților infracționale. Directiva privind păstrarea datelor a fost anulată în 2014, iar Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) a reafirmat de atunci, în mai multe hotărâri, caracterul ilegal al păstrării generale și nediferențiate a datelor. Totuși, mai multe state membre ale UE încă propun reforme ale legislației lor pentru a permite păstrarea datelor în conformitate cu hotărârea CJUE. Dispozițiile prevăzute de proiectele de lege sau de actele legislative adoptate care nu respectă cerințele CJUE au condus la formularea de plângeri de către unele organizații ale societății civile și autorități publice din mai multe state membre.

În 2022, guvernele și autoritățile de aplicare a legii și-au manifestat în continuare interesul pentru utilizarea tehnologiilor în scopuri de supraveghere și pentru accesarea datelor care pot identifica activitățile infracționale și amenințările la adresa securității. Deși diferite în funcție de context și de natura lor, astfel de tehnologii ar putea afecta grav drepturile fundamentale ale persoanelor.

Pe de o parte, dezvăluirile făcute în urma scandalului Pegasus au evidențiat faptul că unele autorități publice și guverne pot apela la programe *spyware* nespecifice, utilizate pe scară largă. Pe de altă parte, interesul constant al guvernelor și al autorităților de aplicare a legii pentru extinderea și legalizarea tehnologiilor de supraveghere care se bazează pe colectarea pe scară largă a datelor sensibile cu caracter personal (cum ar fi recunoașterea facială) reprezintă o preocupare pentru organismele publice și pentru organizațiile societății civile în ceea ce privește legalitatea, necesitatea și proporționalitatea acestor tehnologii. În mai multe state membre, organizațiile societății civile, autoritățile publice și instanțele au atras atenția asupra riscurilor în materie de drepturi fundamentale asociate tehnologiilor avansate de supraveghere și, în special, asupra utilizării camerelor de supraveghere în spațiile publice.

OPINIA FRA 7.4

Instituțiile UE și statele membre ar trebui să se asigure că orice nouă propunere de inițiativă juridică pentru a promova securitatea persoanelor prin tehnologiile de supraveghere respectă drepturile fundamentale. În special, legile adoptate pentru utilizarea datelor biometrice sau a tehnologiilor de recunoaștere facială ar trebui să asigure punerea în aplicare a unor garanții adecvate pentru a proteja drepturile la protecția datelor și la viața privată.

Aceste măsuri de asigurare a existenței garanțiilor ar trebui să fie prevăzute prin lege, necesare și proporționale. Mecanismele independente de supraveghere ar trebui să asigure că aplicarea acestor măsuri face obiectul unui control regulat. Persoanele ar trebui să aibă posibilitatea de a depune plângeri împotriva unor astfel de măsuri atunci când nu se respectă drepturile fundamentale și ar trebui să aibă acces la căi de atac eficace.

8

DREPTURILE COPILULUI

Numărul copiilor expuși riscului de sărăcie și de excluziune socială a continuat să crească în 2022. Costurile ridicate ale energiei și creșterea inflației au creat sarcini suplimentare pentru gospodăriile în care familiile cu copii se confruntă cu dificultăți în acoperirea nevoilor de bază. Statele membre ale UE încearcă să răspundă nevoilor copiilor și ale familiilor care se confruntă cu dificultăți, inclusiv prin intermediul Garanției europene pentru copii.

S-a înregistrat în continuare o creștere a numărului de copii sosiți din afara UE și care solicită azil, pe lângă cel al copiilor care fug din Ucraina. Prin urmare, mai multe state membre au întâmpinat dificultăți în a asigura condiții de primire de bază, iar unele state membre au continuat să plaseze în custodie publică copii în contextul migrației. Comisia Europeană a emis mai multe propuneri legislative privind drepturile victimelor. Astfel, statele membre au adoptat numeroase măsuri legislative pentru a proteja copiii implicați în sistemele de justiție în calitate de victime, de martori sau în situație de conflict cu legea.

OPINIA FRA 8.1

Comisia Europeană ar trebui să ofere orientări și sprijin statelor membre ale UE pentru punerea în aplicare a planurilor lor naționale privind Garanția europeană pentru copii. Acestea ar trebui să includă finanțare din partea UE, de exemplu din FSE+, asistență tehnică și schimburi de bune practici. Punerea în aplicare a planurilor naționale ar trebui să fie examinată prin intermediul semestrului european, iar rezultatele relevante ale monitorizării ar trebui incluse în recomandările specifice fiecărei țări.

Statele membre ale UE ar trebui să continue și să extindă, ori de câte ori este necesar, inițiativele în curs pentru a aborda impactul crizei energetice și al inflației ridicate asupra gospodăriilor sărace, punând un accent deosebit pe persoanele mai vulnerabile, cum ar fi cele care fac parte din familii monoparentale, din familii de romi și de migranți. În cazul în care au succes, măsurile temporare ar putea fi integrate în politicile sociale, inclusiv atunci când se pun în aplicare planurile naționale privind Garanția europeană pentru copii.

Aproape unul din patru copii este expus riscului de sărăcie sau de excluziune socială în UE (24,4 %). Anterior a existat o tendință descendentă, 22,2 % dintre copii fiind expuși riscului de sărăcie sau de excluziune socială în 2019, dar pandemia de COVID-19 a perturbat descreșterea. Ratele sărăciei în rândul copiilor, în mod constant ridicate, sunt relevante pentru obligațiile statelor membre ale UE de a asigura respectarea drepturilor și bunăstarea copiilor (articolul 24 din Carta drepturilor fundamentale a UE și articolul 3 din Tratatul privind Uniunea Europeană) și pentru obiectivele de politică socială ale UE (articolul 151 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene).

Punerea în aplicare a Garanției europene pentru copii a început în 2022. Toate statele membre au desemnat coordonatori naționali, iar 18 state membre au elaborat planuri naționale de acțiune. Coordonatorii naționali au diferite niveluri de autoritate în cadrul administrațiilor naționale. În plus, planurile de acțiune diferă din punctul de vedere al naturii și al conținutului, dar multe state membre au alocat cel puțin 5 % din finanțarea lor din Fondul social european Plus (FSE+) pentru a pune în aplicare acțiuni în cadrul Garanției europene pentru copii.

În cadrul semestrului european 2022, opt state membre au primit recomandări specifice fiecărei țări referitoare la educația și îngrijirea timpurie a copiilor.

Criza energetică și ratele ridicate ale inflației din 2022 au determinat o creștere a numărului de copii care trăiesc în gospodării sărace. Mai multe state membre au adoptat măsuri de politică socială pentru a aborda situația, cum ar fi creșterea alocațiilor pentru copii, acordarea de plăți unice sau sprijinirea facturilor la încălzire.

Copiii migranți și cei care solicită azil au continuat să sosească în Europa, adesea în circumstanțe periculoase. Numărul copiilor care au solicitat azil a crescut substanțial în 2022, însumând un total de 222 100, dintre care 39 520 au sosit neînsoțiți. Copiii migranți au dreptul la protecție în temeiul Convenției Organizației Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului, al Convenției europene a drepturilor omului, al Cartei drepturilor fundamentale a UE și al legislației UE, cum ar fi Directiva privind condițiile de primire.

Mai multe state membre ale UE au întâmpinat dificultăți în a oferi condiții adecvate de primire, inclusiv de cazare, astfel cum se prevede în Directiva privind condițiile de primire. Unele țări au plasat în custodie publică copii împreună cu familiile lor sau copii neînsoțiți, în principal în contextul returnării sau în scopul identificării și al evaluării vârstei. Organismele europene și internaționale au exprimat preocupări serioase cu privire la condițiile precare de primire din UE. Agenția Uniunii Europene pentru Azil și-a intensificat sprijinul operațional pentru statele membre.

În 2022, 18 state membre au convenit asupra unui mecanism de solidaritate voluntară pentru a sprijini transferul solicitanților de azil sosiți pe Marea Mediterană și de-a lungul rutei Atlanticului de Vest. De la începutul transferurilor, în 2020, până în decembrie 2022, aproximativ 5 040 de persoane, dintre care 1 021 de copii cu familiile lor și 1 313 de copii neînsoțiți, au fost transferați din Grecia.

Potrivit cercetării efectuate de FRA, au fost înregistrate progrese în ceea ce privește tutela copiilor neînsoțiți, o garanție esențială prevăzută de Directiva privind condițiile de primire (articolul 24) și de Directiva privind procedurile de azil (articolul 25), prin intermediul evoluțiilor legislative naționale. Cu toate acestea, persistă unele provocări: mandatul tutorelui este adesea limitat la reprezentarea juridică, numirea unui tutore poate dura mai mult de o lună, același tutore poate fi desemnat pentru un număr mare de copii și nu există o formare suficientă pentru tutorii recent numiți.

OPINIA FRA 8.2

Statele membre ale UE ar trebui să aloce suficiente resurse la nivelul UE și la nivel național pentru a asigura protecția copiilor care solicită azil și a copiilor migranți, indiferent dacă aceștia sunt însoțiți de familiile lor sau dacă sunt neînsoțiți. Alocarea unor resurse suficiente ar trebui să asigure faptul că se respectă standardele minime pentru condițiile de primire prevăzute în Directiva privind condițiile de primire, în special în ceea ce privește asigurarea unei cazări adecvate și evitarea plasării în custodie publică prin punerea în aplicare a unor alternative la aceasta. În special, statele membre ar trebui să își intensifice eforturile în direcția numirii rapide, pentru fiecare copil care sosește neînsoțit în UE, a unor tatori care au beneficiat de formare și care dispun de resursele necesare și să se asigure că acei copii merg la școală.

OPINIA FRA 8.3

Colegiuitorii UE ar trebui să se asigure că drepturile și garanțiile procedurale existente pentru copiii care sunt victime ale infracțiunilor, incluse deja în Directiva privind drepturile victimelor, în Directiva privind traficul de persoane și în Directiva privind abuzul sexual asupra copiilor, sunt consolidate prin propunerile Comisiei Europene și nu numai.

Statele membre ale UE ar trebui să își intensifice eforturile pentru a se asigura că copiii aflați în conflict cu legea au acces la un proces echitabil, cu toate garanțiile prevăzute în Directiva privind garanțiile procedurale. Aceasta include furnizarea de formare multidisciplinară obligatorie tuturor profesioniștilor din domeniul juridic și social implicați.

Comisia Europeană a introdus mai multe inițiative legislative care vor avea un impact major asupra drepturilor copiilor implicați în sistemele de justiție în calitate de victime sau de martori ai infracțiunilor: noi norme pentru prevenirea și combaterea abuzurilor sexuale online asupra copiilor, o nouă directivă privind violența domestică și o directivă revizuită privind traficul de persoane. Mai multe state membre ale UE au adoptat o nouă legislație în domeniul victimelor copii, axându-se pe furnizarea unui răspuns la infracțiunile sexuale, inclusiv a celor din mediul online, pe îmbunătățirea garanțiilor procedurale și pe eliminarea termenelor de prescripție.

Articolul 48 din Carta drepturilor fundamentale a UE garantează măsuri de protecție importante legate de prezumția de nevinovăție și de dreptul la apărare. Articolul 24 impune să se acorde o atenție deosebită, în primul rând, interesului superior al copilului.

Directiva privind garanțiile procedurale stabilește o serie de garanții pentru copiii aflați în conflict cu legea. Cercetările FRA privind punerea în aplicare a acestora în practică evidențiază o serie de provocări, cum ar fi lipsa de informații adecvate pentru copii, deficiențe în punerea în aplicare a evaluărilor individuale, scurgeri de informații private către mass-media și rapoarte privind rele tratamente aplicate de poliție sau comportamente violente. Cercetările arată, de asemenea, că formarea este disponibilă într-o anumită măsură, dar numai în mod voluntar.

9

ACCESUL LA JUSTIȚIE: DREPTURILE VICTIMELOR ȘI INDEPENDENȚA SISTEMULUI JUDICIAR

În 2022, s-au înregistrat unele îmbunătățiri în domeniul drepturilor victimelor, în special în ceea ce privește protecția victimelor cu nevoi specifice. Au avut loc evoluții semnificative, atât la nivelul UE, cât și la nivel național, în unele state membre ale UE, în ceea ce privește legislația și politicile referitoare la femeile care sunt victime ale violenței de gen. Printre acestea se numără publicarea unei propuneri a UE de adoptare a unei noi directive privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.

În anumite state membre ale UE au existat în continuare motive serioase de îngrijorare cu privire la statul de drept și la independența sistemului judiciar. Curtea de Justiție a Uniunii Europene a pronunțat prima hotărâre privind regimul general de condiționalitate. Acest regim protejează bugetul UE în cazul încălcării, de către statele membre, a principiilor statului de drept în ceea ce privește execuția bugetului UE. Hotărârea a confirmat că regimul este conform cu dreptul primar al UE.

Articolul 22 din Directiva UE privind drepturile victimelor și considerentele conexe prevăd dreptul victimei la o evaluare individuală a nevoilor. În consecință, statele membre au obligația de a evalua în mod individual nevoile specifice de protecție ale victimelor și de a stabili dacă și în ce măsură acestea ar putea beneficia de măsuri speciale în cursul procedurilor penale.

În 2022, câteva state membre au adoptat măsuri practice pentru a facilita identificarea victimelor cu nevoi speciale. Aceste măsuri au inclus orientări privind tratamentul diferitelor grupuri de victime vulnerabile și o campanie de informare axată pe grupuri specifice de victime.

Rămân însă și obstacole de depășit. Evaluarea Directivei privind drepturile victimelor realizată de Comisia Europeană a identificat mai multe deficiențe în ceea ce privește protejarea nevoilor individuale ale victimelor. Aceste deficiențe au afectat calitatea tratamentului primit de victime în urma unei infracțiuni și pe parcursul procedurilor penale. Evaluarea Comisiei corelează aceste deficiențe cu lipsa de cunoaștere de către profesioniști a nevoilor specifice ale victimelor, care, la rândul său, poate conduce la neacordarea unei atenții suficiente victimelor. Evaluarea a evidențiat lipsa unor orientări specifice pentru efectuarea evaluărilor individuale, lipsa de conștientizare în rândul practicienilor cu privire la importanța evaluărilor și lipsa de formare pentru practicieni.

OPINIA FRA 9.1

Statele membre ale UE ar trebui să se asigure că victimele beneficiază de o evaluare individuală în vederea identificării nevoilor lor specifice de protecție. Evaluarea ar trebui să stabilească nevoile acestora în materie de măsuri speciale de protecție pe parcursul procedurilor penale, având în vedere vulnerabilitatea lor deosebită. În plus, statele membre sunt încurajate să ofere orientări specifice și cursuri de formare pentru profesioniști, pentru a veni în sprijinul exercitării dreptului victimei la o evaluare individuală.

OPINIA FRA 9.2

Toate statele membre ale UE care au ratificat Convenția de la Istanbul ar trebui să incrimineze violența sexuală utilizând definiții bazate pe consimțământ ale violului și ale altor forme de violență sexuală. Statele membre ar trebui, de asemenea, să se asigure că orice act sexual comis în mod intenționat fără consimțământul victimei este anchetat, urmărit penal și sancționat în mod eficace.

Până la sfârșitul anului 2022, toate statele membre ale UE semnaseră Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), deși șase nu o ratificaseră încă. În temeiul articolului 36 din convenție, statele părți au obligația de a incrimina orice acte de natură sexuală care au loc fără consimțământul uneia dintre persoanele implicate. Incriminarea actelor sexuale în temeiul unor astfel de definiții bazate pe consimțământ este, de asemenea, impusă de articolele 3 și 8 din Convenția europeană a Drepturilor Omului, astfel cum au fost interpretate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Acest lucru este în concordanță cu înțelegerea contemporană a violenței sexuale, care nu se bazează pe forță sau pe caracteristici similare.

Se înregistrează progrese în ceea ce privește adoptarea definițiilor bazate pe consimțământ ale violenței sexuale în statele membre ale UE. În 2022, în câteva state membre au fost adoptate noi acte și propuneri legislative în acest sens.

OPINIA FRA 9.3

UE și statele sale membre sunt încurajate să își intensifice în continuare eforturile și colaborarea pentru a menține și a consolida independența sistemului judiciar, o componentă esențială a statului de drept și a încrederii reciproce. În acest context, statele membre sunt încurajate să dea curs rapid recomandărilor și măsurilor. Printre acestea se numără cele adoptate în contextul mecanismului european privind statul de drept și în cadrul noului regim de condiționalitate al UE.

Un sistem judiciar independent reprezintă piatra de temelie a statului de drept și a accesului la justiție [articolul 19 din Tratatul privind Uniunea Europeană, articolul 67 alineatul (4) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a UE].

Provocările din domeniul justiției au persistat în mai multe state membre ale UE, de exemplu în ceea ce privește percepția asupra independenței sistemului judiciar în statele membre ale UE, astfel cum se arată în Tabloul de bord privind justiția în UE din 2022.

Comisia Europeană a publicat în 2022 cel de al treilea raport anual al său privind statul de drept. Unul dintre cele patru domenii tematice ale raportului s-a referit la chestiunea sistemelor de justiție și a independenței acestora. Deși salută reformele importante care vizează consolidarea independenței sistemului judiciar, raportul se referă la preocupările structurale care persistă în câteva state membre în ceea ce privește independența sistemului judiciar.

De asemenea, în 2022 a fost adoptată prima decizie de punere în aplicare în temeiul Regulamentului privind condiționalitatea. Această decizie impune măsuri de protecție a bugetului împotriva consecințelor încălcărilor principiilor statului de drept. Raportul se referă, de asemenea, la achizițiile publice, la eficacitatea procedurilor de urmărire penală și la combaterea corupției în Ungaria.

10

EVOLUȚII ÎN PUNEREA ÎN APLICARE A CONVENȚIEI PRIVIND DREPTURILE PERSOANELOR CU HANDICAP

Legiuitorul UE a luat măsuri pentru a asigura salarii minime echitabile, inclusiv pentru persoanele cu handicap. Parlamentul European a prezentat mai multe propuneri noi pentru a facilita punerea în aplicare de către UE a Convenției privind drepturile persoanelor cu handicap (CNUDPH), inclusiv în cadrul legislației electorale a UE, înainte de alegerile europene din 2024. Totuși, utilizarea fondurilor UE pentru instituționalizare rămâne un motiv de îngrijorare.

La nivel național, persistă decalaje semnificative între nivelul de participare a persoanelor cu handicap și cel al altor persoane pe piața muncii și în sistemul de învățământ. Statele membre ale UE au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește furnizarea de asistență relevantă și eliminarea abordărilor bazate pe segregare.

S-au înregistrat progrese în punerea în aplicare a directivelor UE privind accesibilitatea și a programelor naționale în materie de accesibilitate. Totuși, statele membre nu au respectat termenele de transpunere, iar progresele sunt în continuare neuniforme. Statele membre au depus eforturi semnificative pentru a întâmpina persoanele care fug din Ucraina, inclusiv persoanele cu handicap. Comitetul pentru drepturile persoanelor cu handicap (Comitetul CDPH) a solicitat răspunsuri la o gamă largă de întrebări adresate UE într-o listă pe care a trimis-o Comisiei Europene.

Cadrul național de monitorizare al Suediei și-a început activitatea, astfel încât toate statele membre și UE dispun în prezent de cadrul impus de articolul 33 alineatul (2) din CNUDPH.

Articolul 27 din CNUDPH impune ca persoanele cu handicap trebuie să se poată întreține prin munca pe care o aleg sau pe care o acceptă în mod liber pe o piață a muncii și într-un mediu de lucru deschis, favorabil incluziunii și accesibil persoanelor cu handicap. Comitetul CDPH a clarificat această obligație în cadrul comentariului general nr. 8 (2022), inclusiv observând faptul că încadrarea în muncă protejată este, cu o singură excepție, inacceptabilă ca măsură de promovare a încadrării în muncă a persoanelor cu handicap în temeiul CNUDPH.

Statisticile efectuate la nivelul UE și la nivel național arată că decalajul în materie de încadrare în muncă pentru persoanele cu handicap persistă, situându-se în prezent la 23,1 puncte procentuale. În plus, în pofida reformelor care vizează îmbunătățirea participării pe piața deschisă a forței de muncă, se promovează în continuare segregarea ocupării forței de muncă și se acordă un sprijin insuficient persoanelor cu handicap pentru a se asigura că acestea au acces la piața forței de muncă. Acest lucru este valabil în special pentru femei și pentru vârstnici. Directiva privind salariile minime va contribui la îmbunătățirea situației persoanelor cu handicap, dar nu va schimba, în sine, practicile naționale în materie de încadrare în muncă.

OPINIA FRA 10.1

Statele membre ale UE ar trebui să ia măsuri eficiente pentru a aborda decalajul în materie de încadrare în muncă a persoanelor cu handicap prin acțiuni cuprinzătoare și specifice în toate sectoarele economiei, pentru a realiza incluziunea deplină pe piața forței de muncă. Comisia Europeană ar trebui să monitorizeze punerea în aplicare a noii Directive privind salariile minime, inclusiv în ceea ce privește persoanele cu handicap. În acest sens, statele membre ar trebui să acorde o atenție deosebită persoanelor cu handicap, urmând orientările Comitetului CDPH.

În conformitate cu CNUDPH, statele membre ar trebui să elimine treptat forma de încadrare în muncă protejată. Statele membre ar trebui să pună în aplicare măsuri eficiente de integrare a persoanelor care au un astfel de loc de muncă pe o piață a muncii deschisă. În acest sens, acestea ar trebui să acorde o atenție deosebită promovării oportunităților de muncă pentru femeile și vârstnicii cu handicap.

OPINIA FRA 10.2

Pentru a facilita tranziția de la educație la piața muncii, statele membre ale UE ar trebui să ofere asistență suficientă elevilor și studenților cu handicap la toate nivelurile de educație. Statele membre ar trebui să se asigure că toate mediile educaționale din învățământul primar, secundar și terțiar sunt favorabile incluziunii și pe deplin accesibile.

Articolul 24 din CNUDPH recunoaște dreptul persoanelor cu handicap la educație și impune exercitarea acestui drept fără discriminare și pe baza egalității de șanse. Statele părți la convenție trebuie să asigure un sistem educațional favorabil incluziunii la toate nivelurile și învățarea pe tot parcursul vieții.

Totuși, persoanele cu handicap se confruntă în continuare cu dificultăți semnificative în ceea ce privește accesul la sistemele de învățământ. Este mai puțin probabil ca aceste persoane să își finalizeze studiile gimnaziale și să obțină diplome care să le fie utile pentru a participa pe deplin pe piața muncii și, de asemenea, este mai puțin probabil ca acestea să se înscrie sau să își finalizeze studiile într-o instituție de învățământ superior. Există, de asemenea, provocări în ceea ce privește tranziția de la educație la piața muncii.

Clădirile și alte aspecte ale mediului educațional nu sunt suficient de accesibile pentru persoanele cu handicap. Statele membre continuă să utilizeze medii educaționale segregate în loc să investească într-un sistem de învățământ regulat complet și favorabil incluziunii.

OPINIA FRA 10.3

Statele membre ale UE ar trebui să pună în aplicare pe deplin legislația UE existentă privind persoanele cu handicap, inclusiv Actul european privind accesibilitatea și Directiva privind accesibilitatea site-urilor web. În domenii precum transportul public și infrastructura, statele membre ar trebui să își îndeplinească integral obligațiile care le revin în temeiul articolului 9 din CNUDPH. Comisia Europeană ar putea lua în considerare elaborarea de propuneri de extindere a directivelor privind accesibilitatea la alte domenii.

Articolul 9 din CNUDPH prevede că persoanele cu handicap trebuie să aibă acces deplin la societate, inclusiv la mediul fizic, la transport, la informații și comunicații, inclusiv la tehnologiile și sistemele de informare și comunicații, precum și la alte facilități și servicii deschise sau oferite publicului, atât în mediul urban, cât și în cel rural. UE a adoptat directive relevante în acest domeniu, cum ar fi Actul european privind accesibilitatea și Directiva privind accesibilitatea site-urilor web, și au fost înregistrate progrese în ceea ce privește incorporarea acestora în legislația națională și punerea lor în aplicare. Totuși, un număr semnificativ de state membre nu au transpus în legislația națională Actul european privind accesibilitatea în termenul prevăzut; trebuie să se înregistreze progrese și în anii următori, pentru a se asigura punerea în aplicare pe deplin a acestuia.

O evaluare realizată de Comisia Europeană a constatat, de asemenea, că există încă provocări semnificative în ceea ce privește incorporarea Directivei privind accesibilitatea site-urilor web în legislația națională. Acestea sunt reflectate și în rapoartele naționale. Deși s-au înregistrat unele progrese, persistă provocări și în alte domenii legate de accesibilitate, cum ar fi accesibilitatea mai largă a infrastructurii și domeniul transportului public. UE a emis acte legislative în unele domenii.

Anul 2022 a adus atât progrese, cât și regrese în ceea ce privește protecția drepturilor fundamentale. Publicația FRA *Fundamental Rights Report 2023* (Raportul privind drepturile fundamentale 2023) analizează evoluțiile majore survenite în UE în perioada ianuarie-decembrie 2022 și prezintă succint opiniile FRA cu privire la acestea. Evidențiind atât progresele înregistrate, cât și domeniile de interes rămase, acesta oferă perspective asupra aspectelor care declanșează dezbateri pe marginea drepturilor fundamentale la nivelul UE.

În acest an accentul a fost pus pe implicațiile războiului din Ucraina asupra drepturilor fundamentale în UE. Celelalte capitole aduc în discuție Carta drepturilor fundamentale a UE, egalitatea și nediscriminarea, rasismul, xenofobia și intoleranța asociată acestora, integrarea romilor, azilul și migrația, societatea informațională, protecția vieții private și a datelor, drepturile copilului, accesul la justiție și evoluțiile înregistrate în punerea în aplicare a Convenției privind drepturile persoanelor cu handicap.

PROMOVAREA ȘI PROTEJAREA DREPTURILOR DUMNEAVOASTRĂ FUNDAMENTALE ÎN ÎNTREAGA UE —

Pentru conținutul integral al publicației FRA *Fundamental Rights Report 2023* (Raportul privind drepturile fundamentale 2023) – a se vedea

<https://fra.europa.eu/ro/publication/2023/fundamental-rights-report-2023>

A se vedea și celelalte publicații ale FRA din domeniu:

- FRA (2023), *Raportul privind drepturile fundamentale 2023 – Opiniile FRA*, Luxemburg, Oficiul pentru Publicații, <https://fra.europa.eu/ro/publication/2023/fundamental-rights-report-2023-fra-opinions> (disponibil în cele 24 de limbi oficiale ale UE)
- FRA (2023), *Fundamental rights implications for the EU of the war in Ukraine* (Implicațiile războiului din Ucraina asupra drepturilor fundamentale în UE), Luxemburg, Oficiul pentru Publicații, <https://fra.europa.eu/ro/publication/2023/frr-2023-focus-war-in-ukraine> (disponibil în limbile engleză și franceză)

Pe [site-ul](https://fra.europa.eu) FRA sunt disponibile rapoartele anuale precedente realizate de FRA cu privire la provocările și realizările din domeniul drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană (disponibil în limbile engleză și franceză).

INFORMAȚII SUPPLEMENTARE

FRA – AGENȚIA PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viena – Austria

T +43 158030-0 – F +43 158030-699

fra.europa.eu

 facebook.com/fundamentalrights

 linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

 twitter.com/EURightsAgency

Oficiul pentru Publicații
al Uniunii Europene